SchoolBeat.org

Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan

Cylchlythyr

Haf 2016

The All Wales School Liaison Core Programme
Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Annwyl Gydweithiwr,

Gobeithio eich bod wedi mwynhau eich seibiant dros y Pasg.

Mae cylchlythyr yr haf yn llawn gwybodaeth, cyngor a newyddion i'ch cynorthwyo chi a'ch ysgol. Esgeuluso plant yw testun erthygl nodwedd y tymor hwn.

Cynnwys...

ERTHYGL NODWEDD

Beth ydi Esgeuluso Plant? .... p 2-3

O dan y sbotolau – Nicotin .... p 4-5

Sgwteri hunan gydbwyso a chludwyr personol .... p 6

Beth Nesa'? .... p 6-7

Be' sy'n newydd?

Gwrthsafiad a Pharch .... p 8

Cyflwyniad gwasanaeth ar Eithafiaeth .... p 9

O'r wasg!

Mewnwelediad gweinidogion i rôl SHCY mewn ysgolion .... p 10

Beth ydi esgeuluso

Y diffiniad ar gyfer Cymru...

"Ystyr esgeuluso ydi methu â diwallu anghenion corfforol, emosiynol, cymdeithasol neu seicolegol sylfaenol unigolyn, sydd yn debygol o arwain at amharu ar les yr unigolyn hwnnw (er enghraifft, amharu ar ddatblygiad plentyn)."

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 (Cymru)

Mae pedwar prif faes i esgeuluso plant:

- **CORFFOROL** – anghenion sylfaenol plentyn, e.e. bwyd a dillad, ddim yn cael eu diwallu
- **ADDYSGOL** – diffyg cefnogaeth i ddysgu
- **EMOSIYNOL** – anwybyddu neu beidio rhoi anogaeth i blentyn, eu hynysu neu eu gwrthod
- **MEDDYGOL** – peidio sicrhau bod plentyn yn cael gofal iechyd, gan gynnwys gofal deintyddol

Dylai pawb sy'n gweithio ym maes addysg rannu'r un dyhead i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel. Os bydd gan unrhyw aelod o staff 'bryderon' neu 'ffeithiau hysbys' ynghylch plentyn, yna dylent ddweud wrth yr Unigolyn Diogelu Dynodedig (UDD) yn yr ysgol.

Cyfrifoldeb Pawb

"Y llynedd adnabuwyd 24,300 o blant fel rhai oedd angen eu diogelu rhag esgeulustod"

Ffynhonnell: Ystadegau cynllun diogelu plant Lloegr ac ystadegau cofrestr diogelu plant Gogledd Iwerddon, yr Alban a Chymru (2015)

Pethau y byddwch efallai yn sylwi arnyn nhw yn yr ysgol

Os ydych yn poeni fod plentyn yn cael ei esgeuluso neu ei gam-drin, cadwch lygad am newidiadau mewn:

- **ymddygiad**
- **perthnasau â phlant eraill**
- **emosiynau neu'r ffordd maen nhw'n gweld eu hunain.**
- **perfformiad yn yr ysgol**
- **perthynas â'u rhieni.**

Er bod adnabod yr arwyddion ac ymyrryd cyn gynted â phosibl yn hollbwysig, dydy hi byth rhy hwyr i helpu plentyn. **Gallwch ffonio'r heddlu, y gwasanaethau cymdeithasol neu'r NSPCC ar 0808 800 5000.**

Os bydd plentyn yn dweud wrthych eu bod nhw neu berson ifanc arall yn cael eu hesgeuluso neu eu cam-drin, dyma'r hyn y dylech ei wneud:

- **dangos i'r plentyn eich bod wedi clywed yr hyn maen nhw'n ei ddweud a'ch bod yn cymryd y peth o ddifri**
- **annog y plentyn i siarad, ond ni ddylech ofyn cwestiynau arweiniol**
- **osgoi torri ar draws pan mae'r plentyn yn dweud wrthych chi beth sydd wedi bod yn digwydd**
- **peidio â gwneud i'r plentyn ailadrodd y peth drosodd a throsodd**
- **egluro pa gamau y maen rhaid i chi eu cymryd, mewn ffordd sy'n addas ar gyfer oed a dealltwriaeth y plentyn**
- **peidio addo y byddwch yn cadw'r peth yn gyfrinach**
- **nodi ar bapur yr hyn ddywedodd y plentyn cyn gynted ag y gallwch, gan ddefnyddio'r union eiriau os yn bosibl.**
- **Gwnewch nodyn o'r dyddiad, amser, lleoliad a phwy oedd yn bresennol yn ystod y drafodaeth.**
- **Ni ddylech siarad â'r unigolyn sy'n cael eu cyhuddo.**

Gall plant gysylltu â MEIC neu ChildLine 24/7.

MEIC — gwybodaeth, cyngor a chymorth ar gyfer eich bywyd / information, advice and support for your life

Am gyngor ac arweiniad cyffredinol ynghylch diogelu plant, gallwch gysylltu â'ch Swyddog Heddlu Cymunedol Ysgolion (SHCY)

ChildLine 0800 1111

O dan y SBOTOLAU...
Nicotin

Nicotin

Daw tybaco o ddail y planhigyn tybaco. Mae'r dail yn cynnwys cyffur o'r enw **Nicotin**, sy'n gyffur caethiwus dros ben. Mae unrhyw gyffur sy'n cael ei ysmygu yn mynd i'r ymennydd yn gyflym. Pan fydd ysmygwr yn anadlu i mewn, bydd y nicotin yn cyrraedd yr ymennydd mewn tua 8 eiliad.

Ysmygu a'r gyfraith

Ers mis Hydref 2007 mae wedi bod yn anghyfreithlon gwerthu cynnyrch tybaco i unrhyw un o dan 18 oed yng Nghymru, yr Alban a Lloegr. Mae hyn yn cynnwys cynnyrch fel sigaréts, sigarau, tybaco, pibellau a phapurau sigaréts. Mae'n anghyfreithlon ysmygu mewn lle cyhoeddus oherwydd yr effaith y mae mwg tybaco yn ei gael ar bobl eraill.

Ar Hydref 1 2015 daeth yn anghyfreithlon ysmygu mewn car (neu gerbydau eraill) gydag unrhyw un iau na 18 yn bresennol. Newidiwyd y gyfraith i ddiogelu plant a phobl ifanc rhag peryglon mwg ail law.

Erbyn hyn gellir rhoi dirwy o £50 i yrrwr cerbyd ac i'r person sy'n ysmygu os oes rhywun iau na 18 yn y cerbyd. Mae'r gyfraith yn berthnasol i bob gyrrwr yng Nghymru a Lloegr gan gynnwys gyrwyr 17 oed a rhai sydd â thrwydded dros dro.

Risgiau

- **gall goddefiant a dibyniaeth ar ysmygu achosi niwed difrifol i iechyd – gall achosi emffysema, broncitis, clefyd y galon, strôc a chanser.**
- **amcangyfrifir fod ysmygu yn cyfrannu at 120,000 o farwolaethau cynamserol yn y DU bob blwyddyn**
- **oherwydd ei fod yn achosi problemau â chylchrediad y gwaed mae cysylltiad rhwng ysmygu a cholli coesau a breichiau gyda thua 2000 o bobl y flwyddyn wedi eu heffeithio**

- **Mwg ail law – bob tro y bydd plentyn yn anadlu mwg ail law bydd yn anadlu miloedd o gemegau. Mae hyn yn eu rhoi mewn perygl o ddioddef cyflyrau difrifol gan gynnwys meningitis, canser, broncitis a niwmonia. Gall hefyd wneud asthma yn waeth.**
- **Mae merched beichiog sy'n ysmygu yn peryglu iechyd eu babi ac yn debygol o gael babi ysgafnach nag y dylai fod,**

Tasg CA2 Is RhGCYCG Gwers am dybaco

Ewch i'r adran athrawon a disgyblion ar

www.schoolbeat.org

am ragor o wybodaeth.

dan 24/7

0800 6 33 55 88

Cefndir

Mae **DAN 24/7** yn wasanaeth cyswllt Cymru gyfan dwyieithog, am ddim, cyfrinachol a hawdd ei gael sy'n rhoi cefnogaeth a gwybodaeth i blant a phobl ifanc ac yn gallu eu cyfeirio at asiantaethau eraill all eu helpu gydag amrywiaeth o broblemau camddefnyddio sylweddau.

Y pwnc llosg ar hyn o bryd i DAN 24/7 ydy Sylweddau Seicoweithredol Newydd (SSN).

Mae gan DAN 24/7 adran wybodaeth arbennig am SSN sy'n cynnig cyngor ac arweiniad ar gyfer defnyddwyr, rhieni a gofalwyr.

Manylion cyswllt DAN 24/7 – Llinell Gymorth Cyffuriau ac Alcohol Cymru

- **Ffôn –** Am ddim 0808 808 2234
- **Gwefan –** www.dan247.org.uk i gael gwybodaeth am gyffuriau a manylion am asiantaethau yn eich ardal leol
- **Neges Testun –** Tecstiwch y gair DAN a'ch cwestiwn i 81066
- **Cyfryngau cymdeithasol –** gellir cael negeseuon preifat at Twitter a Facebook
  - **Facebook via DAN 24/7** Llinell Gymorth Cyffuriau ac Alcohol Cymru
  - **Twitter –** Neges breifat @dan_247

"Os mai tabledi neu bowdwr ydi o – sut 'da chi'n gwybod o ddifrif be' sydd ynddo? 'Da ni'n gwybod fod SSN yn aml yn cael eu gwneud allan o bob math o bethau afiach..."

Janet Roberts – Rheolwr Llinell Gymorth DAN24/7

Sgwteri Hunan Gydbwyso a Chludwyr Personol

Mae sgwteri hunan gydbwyso, yn enwedig byrddau hofran, yn boblogaidd iawn ymysg plant a phobl ifanc.

Caiff cludwyr personol, megis y 'Segway' eu pweru â thrydan ac maent yn cludo teithiwr sy'n sefyll ar blatfform sydd ar ddwy olwyn neu fwy. Byrddau hofran yw 'Segway' heb y golofn ganolog a'r handlen. Mae'n nhw'n gallu teithio ar gyflymder o hyd at 12 mya.

Y Gyfraith

Allwch chi ddim ond reidio sgwter hunan gydbwyso heb ei gofrestru ar dir sydd yn eiddo preifat a hynny gyda chaniatâd perchennog y tir. Oherwydd eu bod yn cael eu hystyried yn gerbydau modur, byddai'r sawl sy'n eu reidio yn destun Cyfraith Traffig y Ffyrdd.

Mae'n drosedd dan Adran 72 o Ddeddf Priffyrdd 1835 i reidio neu yrru cerbyd ar y palmant yng Nghymru a Lloegr.

Cyngor yr Adran Trafnidiaeth yw y dylid gwisgo dillad diogelwch priodol bob amser.

Beth Nesa'/ What Next?

Ym mis Hydref 2015, gofynnodd arolwg gan Swyddfa Comisiynydd Plant Cymru o'r enw Beth Nesa? i bron 7,000 o blant, pobl ifanc ac oedolion beth oedden nhw'n ei feddwl y dylai'r Comisiynydd ganolbwyntio arno yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf.

Cyhoeddwyd y canlyniadau ym mis Chwefror 2016.

Dangosodd y canlyniadau mai prif flaenoriaethau plant oedd:

Plant 3 - 7 oed

- Mwy o lefydd i chwarae
- Mwy o arian i deuluoedd

Plant 7 - 11 oed

- Stopio bwlio
- Helpu plant a theuluoedd nad oes ganddynt ddigon o bres
- Gwneud ardaloedd lleol yn fwy diogel i blant

Pobl ifanc rhwng 11 - 18

- Gweithredu er mwyn atal pobl ifanc rhag cael eu bwlio
- Diogelu plant rhag trais a chamdriniaeth yn y cartref
- Llefydd gwell i bobl ifanc dreulio amser yn yr ardal leol

Dywedodd yr oedolion a ymatebodd i'r arolwg y byddent yn hoffi gweld

- Gwell cefnogaeth ar gyfer plant sy'n poeni neu teimlo'n isel
- Plant a phobl ifanc yn cael eu diogelu rhag trais a chamdriniaeth yn y cartref
- Mwy o help i blant a theuluoedd nad oes ganddynt ddigon o arian

Beth fydd yn digwydd i'r wybodaeth?

Bydd y wybodaeth a gasglwyd fel rhan o'r prosiect **Beth Nesa?** yn cael dylanwad mawr ar sut y bydd swyddfa'r Comisiynydd yn gweithio yn y dyfodol agos. Yn ystod y tair blynedd nesaf bydd y swyddfa'n canolbwyntio ar y canlynol:

- **Iechyd meddwl a lles a thaclo bwlio**
- **Tlodi ac anghydraddoldeb cymdeithasol**
- **Chwarae a hamddena**
- **Diogelwch (yn y gymuned, yr ysgol ac yn y cartref)**
- **Codi ymwybyddiaeth o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau'r Plentyn a hyrwyddo ei fabwysiad ar draws y gwasanaethau cyhoeddus**
- **Helpu pobl ifanc sydd angen cymorth a gofal wrth iddynt symud tuag at fod yn oedolion**

Gallwch weld rhagor o wybodaeth am yr arolwg, gan gynnwys crynodeb llawn o'r canlyniadau, ar wefan y Comisiynydd Plant:

www.childcomwales.org.uk

Beth sy'n newydd?

GWRTHSAFIAD A PHARCH

Cyflwyniad

Mae Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 y DU wedi rhoi dyletswydd gyfreithiol ar bob ysgol i rwystro pobl ifanc rhag cael eu radicaleiddio ac i sicrhau fod y mater hwn yn cael y sylw dyladwy.

Beth mae hyn yn ei olygu i'ch ysgol chi?

Mae Llywodraeth Cymru wedi diweddaru eu harweiniad gwreiddiol: Gwrthsafiad a Pharch. Datblygu Cydlyniad Cymunedol - dealltwriaeth gyffredin ar gyfer ysgolion a'u cymunedau (2011)

Mae'r arweiniad newydd a'r pecyn cymorth yn cefnogi ysgolion i ddiwallu eu dyletswyddau dan Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch (DGD) (2015) i gadw dysgwyr yn ddiogel. Mae'r dogfennau ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru.

- Gwrthsafiad a Pharch, Datblygu Cydlyniad Cymunedol **Gwrthsafiad a Pharch: arweiniad diweddaredig (2016)**
- **Teclyn hunan asesu Gwrthsafiad a Pharch (2016)**
- Bydd disgwyl i bob ysgol ddangos sut y maent yn rhoi'r sylw dyladwy i DGD (2015) ac Estyn fydd yn atebol am hyn. Gweler arweiniad atodol Estyn http: **http://Arweiniad Atodol: Diogelu mewn ysgolion a UCDau. (2015)**

Yr hyn y dylai ysgolion ei wneud ar unwaith

- Cynnal adolygiad o gydymffurfiad yr ysgol â DGD (2015) gan ddefnyddio'r teclyn hunan asesu a chytuno ar gynllun gweithredu i fynd i'r afael â meysydd lle mae angen datblygu ymhellach
- Sicrhau fod yr **Uwch Unigolyn Dynodedig (UUD)** a'r llywodraethwr sy'n arwain ar ddiogelu plant wedi derbyn yr hyfforddiant priodol
- Sicrhau fod **UUD** a staff allweddol eraill yn gwybod sut i atgyfeirio a phwy yw'r unigolion cyswllt allweddol yn yr Awdurdod Lleol y dylid cyfeirio dysgwyr y mae pryderon yn eu cylch atynt
- Sicrhau y bydd systemau hidlo'r we yr ysgol yn cadw dysgwyr yn ddiogel a bod yn ymwybodol o risgiau cysylltiedig a'r defnydd o'r amrywiaeth eang o dechnolegau digidol y mae gan ddysgwyr fynediad iddynt
- Gofalu fod yr holl staff yn ymwybodol o'r arwyddion y gallai dysgwr fod yn agored i'w radicaleiddio.

Gofynnwch i'ch SHCY am ragor o arweiniad.

Mae'r holl SHCY wedi cael hyfforddiant ac yn gyfarwydd â'r pecyn cymorth.

Cyflwyniad PowerPoint Newydd wedi'i anelu at CA4

Nod 'GAN BWYLL A DYSGWCH Y FFEITHIAU' yw codi ymwybyddiaeth o beth ydi eithafiaeth a lleihau ofnau pobl ifanc ynghylch terfysgaeth er mwyn eu helpu nhw i deimlo'n fwy diogel.

Mae'r cyflwyniad yn edrych ar y materion perthnasol i stereoteipio, rhagfarn a chamwahaniaethu sy'n gallu arwain at droseddau casineb. Bydd y mewnbwn ar gyfer cyfarfodydd boreol yn canolbwyntio ar radicaleiddio a'r arwyddion i gadw llygad amdanynt.

Bydd disgyblion yn dysgu beth ydy eithafiaeth ac o ble i gael cymorth os ydyn nhw'n poeni am rywun.

Mae PwyntTeulu Cymru yn wasanaeth dwyieithog NEWYDD ar gyfer rhieni, gofalwyr ac unrhyw un sy'n gyfrifol am unigolyn ifanc yng Nghymru.

Wedi'i noddi gan Lywodraeth Cymru dyma'r lle i fynd am wybodaeth a chyngor i deuluoedd ar bopeth o weithgareddau lleol a gofal plant i gymorth gyda materion ariannol, llety a chadw plant yn ddiogel ar-lein.

Mae'r wefan yn un y gellir ei defnyddio'n hawdd ar bob math o declynnau gan gynnwys ffôn symudol ac mae'n cynnwys tudalen ar gyfer bob sir sy'n orlawn, o ddolenni defnyddiol, i wasanaethau lleol a gwybodaeth gyswllt hollbwysig yn ogystal â chyfleuster chwilio cyflym a dibynadwy er mwyn gwybod y diweddaraf am rianta, arbed arian ayyb. Caiff digwyddiadau lleol hefyd eu hysbysebu trwy ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol.

Mae Pwynt Teulu Cymru yn deall y gall y rhyngrwyd fod yn rhwystr i rai teuluoedd o ran cyfathrebu, felly gall rhieni ddefnyddio llinell gymorth y gwasanaeth er mwyn cael help i chwilio am, a chael cyngor amhleidiol drwy negeseuon testun, dros y ffôn neu sgwrs ar-lein.

Gwefan www.familypoint.cymru
Facebook @familypointcymru/
Twitter @familypointcym
Llinell gymorth Neges Testun: 07860 052905

O'r wasg!

MewnweledIad Gweinidogion i rôl SHCY mewn ysgolion

Roedd disgyblion Ysgol Gyfun y Bari yn falch o groesawu Vaughan Gething AC, Dirprwy Weinidog Iechyd a Jane Hutt AC, Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth i'w hysgol y tymor diwethaf.

Gwyliodd Mr Gething a Mrs. Hutt wers y rhaglen ysgolion ar **Sylweddau Siecoweithredol Newydd** yn cael ei chyflwyno gan SHCY Mudie.

Meddai Mr. Gething **"Roedd sylw'r disgyblion wedi'i hoelio'n llwyr ar y wers."** Aeth ymlaen i weld dramâu a ysgrifennwyd ac a berfformiwyd gan y disgyblion i ddangos pa mor bwysig yw gwaith y SHCY mewn perthynas â'u lles. Roedd y ddau Weinidog wrth eu bodd yn cael y cyfle i gymryd rhan mewn gwers am bwnc mor bwysig!

Dilynwch ni ar Twitter a Hoffwch ni ar Facebook

Cyfrifion SchoolBeat Accounts

- @schoolbeat
- @swschoolbeat
- @leadschoolbeat
- @gwschoolbeat
- @dpschoolbeat
- @nwschoolbeat